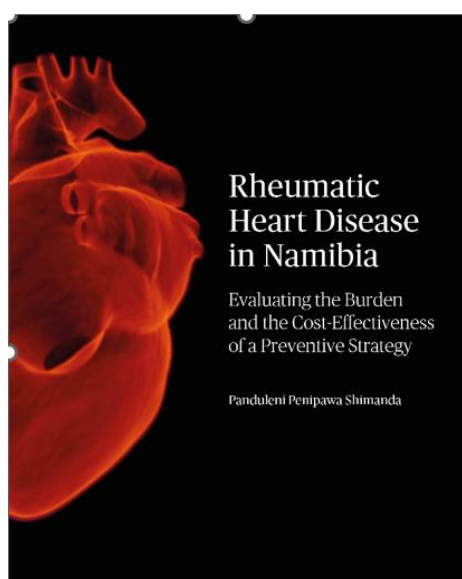

Slutrapport för programmet
Forming new leaders in Global Health: a scholarship programme finansierat av Erling Perssons Stiftelse.

“Huvudprodukten av doktorandprojektet är inte avhandlingen ... ”

Slutrapport, 260410,

Benno Krachler benno.krachler@umu.se,

Klas-Göran Sahlén klas-goran.sahlen@umu.se

Internationell doktorandutbildning beskrivs ofta i termer av publikationer, examina och meriter. Men när tidigare stipendiater och deras handledare ombeds reflektera över vad doktorandtiden faktiskt har inneburit, framträder en annan bild. I centrum står inte i första hand avhandlingen, utan människorna som vuxit i och med processen – och de relationer som utvecklats längs vägen. Denna sammanställning bygger på reflektioner från stipendiater som disputerat inom ramen för Erling Perssons stiftelses satsning samt från deras handledare vid Institutionen för Epidemiologi och Global Hälsa, Umeå universitet. Tillsammans ger de en bild av nyttan med programmet, sådan den upplevts av dem som varit direkt involverade.

Att utvecklas till självständig forskare

Stipendiaternas berättelser präglas av en tydlig förskjutning i professionell identitet. Flera beskriver

“Doktorandutbildningen fördjupade min förståelse och hjälpte mig att se mina egna antaganden på ett mer kritiskt sätt.”

hur doktorandtiden inneburit ett steg från att främst vara mottagare av kunskap till att bli självständiga aktörer – forskare som kan formulera relevanta frågor, värdera evidens och föra kvalificerad dialog med beslutsfattare, myndigheter och andra samhällsaktörer. För många har detta öppnat nya yrkesvägar, både inom akademien och i offentlig verksamhet, ofta i roller där forskning och praktik möts.

Samtidigt återkommer beskrivningar av en mer personlig förändring: stärkt självförtroende, större intellektuell ödmjukhet och en fördjupad förståelse för komplexitet. Samtliga stipendiater har genomfört sina doktorandstudier inom ramen för ett så kallat *sandwichupplägg*, med fortsatt anställning i hemlandet och med vistelser i Sverige begränsade till delar av utbildningstiden. Detta har inneburit att forskarutbildningen bedrivits parallellt med yrkesverksamhet och ansvar i den egna kontexten. Att leva och arbeta mellan olika sammanhang har också inneburit påfrestningar. Flera nämner ensamhet, ansvarstagande och svårigheter med återanpassning efter disputation. Just dessa erfarenheter lyfts dock också fram som betydelsefulla för mognad, omdöme och förmågan att bära ansvar i krävande professionella roller.

“Doktorandutbildningen stärkte min förmåga att samverka med beslutsfattare och att omsätta forskningsbaserad kunskap i praktiska policyprocesser.”

Att vara handledare – och lärande forskarkollega

“Handledarskapet innebar också ett lärande för mig, där mina egna perspektiv kom att utmanades.”

Handledarnas reflektioner visar med stor tydlighet att nyttan inte varit ensidig. För många har handledarskapet inneburit en professionell förnyelse. Möten med andra hälsosystem, forskningsfrågor formade av helt andra samhällsliga villkor och doktorander med lång praktisk erfarenhet har utmanat etablerade perspektiv och fördjupat förståelsen av vad global hälsa innebär i praktiken. Det har också bidragit till en mer nyanserad syn på de egna institutionernas styrkor och tillkortakommanden.

Flera handledare beskriver hur samarbetet lett till nya forskningsinriktningar, långsiktiga internationella samarbeten och ett ökat engagemang för frågor om tillämpning, policy och kapacitetsuppbyggnad. Några uttrycker också att handledningen varit bland det mest meningsfulla de gjort i sin akademiska gärning. Samtidigt finns reflektioner om svårigheter, osäkerhet och situationer där förväntningar inte varit självklara – erfarenheter som i sig bidragit till utvecklat ledarskap och förmågan att navigera komplexa professionella relationer.

“Mötet med andra hälsosystem och forskningsfrågor formade av helt andra samhällsliga villkor gav mig också nya perspektiv på vår egen kontext.”

Mötet som förändrar båda – att hantera friktion

Tvärkulturella samarbeten är sällan friktionsfria. Skillnader i akademisk kultur samt i synen på ansvar, självständighet och hierarki kan leda till missförstånd och besvikelser. Detta gäller inte minst i doktorandutbildning, där förväntningar på eget initiativ och kritiskt förhållningssätt kan variera beroende på tidigare erfarenheter och institutionella sammanhang. Reflektionerna visar dock att dessa spänningar inte bör förstås som misslyckanden, utan som en del av läroprocessen. Förmågan att hantera implicita förväntningar, att ge och ta emot kritik över kulturella gränser och att återupprätta samarbete efter friktion framträder som en ovärderlig färdighet – inte enbart i internationella sammanhang, utan i allt kvalificerat professionsarbete.

“När problem uppstod blev avsaknaden av etablerade institutionella kopplingar en tydlig utmaning, då det inte fanns någon gemensam plattform att utgå ifrån.”

I detta sammanhang blir det också tydligt att målet med satsningen inte varit att forma forskare enligt en svensk modell. Svensk akademisk kultur har fungerat som en referensram, inte som en mall. Stipendiaterna ska återvända till sammanhang där andra institutionella logiker råder och där hierarki ofta är en nödvändig del av organisationen. Ambitionen har i stället varit att ge tillgång till fler sätt att arbeta, leda och samarbeta – verktyg som kan användas, anpassas eller medvetet avstås ifrån beroende på kontext. I praktiken har våra egna invanda arbetssätt och institutionella

“Särskilt i början av doktorandtiden var den svenska, mer icke-hierarkiska kulturen svår att förhålla sig till.”

ramar ibland satt gränser för hur långt denna ambition kunnat förverkligas, men den har fungerat som en tydlig ledstjärna i arbetet.

Relationer och engagemang som bär över tid

En återkommande iakttagelse är att doktorandutbildning visat sig vara ett verkningsfullt sätt att

“Samtidigt som vi bygger kapacitet hos studenterna, bygger vi också kunskap och kompetens hos oss själva som lärare, forskare och handledare – något som bidrar till att hålla oss relevanta och verksamma i våra roller inom global hälsa även framöver.”

bygga långsiktiga internationella relationer. Varje stipendiat utgör en levande länk mellan institutioner, forskningsmiljöer och samhällssystem. Många är i dag verksamma i nyckelpositioner inom akademi, myndigheter och internationella organisationer, där relationerna till Umeå universitet lever vidare långt efter disputationen. Gemensamt för dem är att dessa positioner inte främst beskrivs som karriärmål i sig, utan som möjligheter att arbeta med frågor som rör jämlikhet, tillgång till vård och villkoren för samhällets mest utsatta grupper i de egna hemländerna. Reflektionerna speglar naturligtvis de erfarenheter och tolkningar som stipendiater och handledare själva valt att lyfta fram; samtidigt är

samstämmigheten i hur engagemang, ansvar och samhällsrelevans beskrivs påfallande.

Jämfört med kortare utbyten, delegationer eller tidsbegränsade projekt skapar doktorandutbildning relationer med djup, kontinuitet och ömsesidigt ansvar.

Med relativt begränsade resurser har satsningen bidragit till nätverk och samarbeten som annars hade krävt betydligt större investeringar – och som i praktiken ofta är svåra att planera fram alls.

“Relationerna tog inte slut med doktorandtiden, utan har fortsatt att forma samarbeten även därefter.”

Utvecklingspotential – lärdomar som uppstår i mötet

Reflektionerna från stipendiater och handledare rymmer inte bara beskrivningar av vad satsningen har möjliggjort, utan också insikter om vad som blir synligt först i det konkreta samarbetet. Flera av dessa bör förstås som lärdomar som uppstår just därför att satsningen bygger på verkliga tvärkulturella möten, snarare än på färdigdesignade strukturer. Skillnader i kultur, syn på självständighet och hierarki blev enligt både stipendiater och handledare tydliga först i det gemensamma arbetet. Reflektionerna pekar på att dessa skillnader inte enkelt hade kunnat hanteras genom förberedelser i förväg. Tvärtom framstår mötet med det oväntade och behovet av att orientera sig i det som en central del av läroprocessen.

“Vissa aspekter av svensk kultur var inledningsvis utmanande att anpassa sig till, särskilt den starka individualismen och de mer återhållsamma sociala interaktionerna, som stod i kontrast till de mer kollektiva och uttrycksfulla sociala normer jag var van vid i mitt hemland.”

Ett mer entydigt utvecklingsområde rör tiden efter disputation. Flera stipendiater beskriver behov av fortsatt kontakt, mentorskap eller nätverk som stöd i övergången till nya professionella roller. Ett sådant stöd skulle kunna förstärka både individernas möjligheter och satsningens långsiktiga effekter.

Reflektionerna lyfter också värdet av att skapa bättre förutsättningar för relationsbyggande över tid, särskilt inom sandwichupplägget där vistelserna i Sverige är begränsade. Återkommande uppföljning eller gemensamma forum nämns som sätt att ytterligare stärka samarbeten som redan visat sig bärkraftiga.

Slutligen framhålls vikten av att aktivt värna den mångfald av mål och utfall som präglar satsningen.

“I ett idealt läge skulle jag vilja ha tillräckliga resurser för så kallad tvillingrekrytering. Det skulle vara mycket gynnsamt för utbildningens kvalitet.” Tvillingrekrytering: rekrytering av ett svenskt-utomeuropeiskt doktorandpar med parallell förankring i värdinstitution och hemuniversitet

Värdet ligger inte i att forma forskare enligt en enhetlig modell, utan i att forskarkompetens används på olika sätt i skilda sammanhang. Att bibehålla denna öppenhet framstår som en central förutsättning för fortsatt bred och långsiktig nytta

När filantropi gör skillnad

I en tid där statligt finansierat internationellt forsknings- och utvecklingsarbete minskat, spelar filantropiska aktörer en allt viktigare roll. Den typ av långsiktiga, relationsbaserade satsningar som detta stipendieprogram representerar ryms sällan inom traditionella forskningsanslag eller korta projektcykler.

Erling Perssons stiftelses stöd har möjliggjort möten, processer och lärande som inte självklart ryms inom etablerade akademiska och resursfördelande strukturer, och som därigenom har bidragit på ett avgörande sätt till hållbar kompetens- och relationsuppbyggnad.

“Under senare år har finansieringen för samarbeten i låginkomstländer och sköra stater blivit alltmer begränsad. Detta kan förstärka en redan ojämlig akademisk och utvecklingspolitisk struktur och minska möjligheterna till långsiktig utveckling i dessa miljöer.”

Slutord

Avhandlingar och publikationer utgör viktiga och mätbara resultat. Men de samlade reflektionerna från stipendiater och handledare pekar mot ett vidare värde: människor som vuxit i omdöme och ansvar, handledare och institutioner som förnyats, samt relationer som fortsätter att bära långt efter projektets formella slut - vilket knyter an till inledningens citat: ***huvudprodukten är inte avhandlingen, utan människorna.***

Bilaga 1

Tretton doktorander helt eller delvis finansierade av Familjen Erling Perssons Stiftelse.

Student	Land	Kön	Huvud-handledare	Titel
Adam Silumbwe	Zambia	Man	Klara Johansson	Rolling the wheels of collaboration: tobacco control policy development and alcohol policy implementation in Zambia
Disputerade i April 2025				
Alieu Sowe	Gambia	Man	Per Gustafsson	Closing the vaccination gap: actionable targets and impact of interventions to improve coverage and urban-rural equity in the Gambia
Disputerade i February 2025				
Angela Kisakye	Uganda	Kvinna	Isabel Goicolea	A Gender analysis of the health workforce in Uganda: Implications for policy, planning and Human Resource development.
Disputerar i December 2027				
Edwinah Atusingize	Uganda	Kvinna	Maria Nilsson	Alcohol consumption and social media use: connections and the pressure to trend among university students in Uganda
Disputerade i Januari 2026				
Edy Rolando Quizhpe Ordóñez	Ecuador	Man	Anni-Maria Pulkki-Brännström	The health system reform in Ecuador: Has it contributed towards Universal Health Coverage?
Disputerade i Oct 2024				
Elia Asanterabi Swai	Tanzania	Man	Klas Göran Sahlen	Being young and physically impaired: Voicing the needs and challenges of children, adolescents, and their carers in northeastern Tanzania.
Disputerade i Maj 2025				

Ester Steven Mzilangwe	Tanzania	Kvinna	Faustine-Kyungu Nkulu-Kalengayi	SEXUAL VIOLENCE AMONG UNIVERSITY STUDENTS IN TANZANIA: EXPERIENCES, PREVALENCE, AND PERCEPTIONS OF RESPONSE SYSTEMS
Planerad disputation under hösten 2027				
Huzeifa Aweesha	Sudan	Man	Miguel San Sebastian	Effective Development Cooperation: improving health system governance. Efforts, challenges and opportunities in Sudan.
Planerad disputation i maj 2026				
Joseph Lule Kyanjo	Uganda	Man	Kristina Lindwall	Livelihood strategy choices and dynamics: Towards addressing food insecurity and malnutrition of children under 5 years and their female caregivers in the Karamoja border region of Kenya and Uganda
Planerad disputation i dec 2026.				
Vu Thi Quynh Mai	Vietnam	Kvinna	Klas Göran Sahlen	A feasibility and applicability study of a health-related quality of life measurement in Vietnam.
Disputerade i januari 2025				
Nu Anh Vu	Vietnam	Kvinna	Sun Sun	Establishing national threshold value for cost effectiveness analysis in Viet Nam
Planerade disputation i Maj 2027				
Penipawa Panduleni Shimanda	Namibia	Man	Fredrik Norström	Rheumatic heart disease in Namibia: Evaluating the Burden and the Cost-Effective of a Preventive Strategy.
Disputerade i oktober 2024				
Yosephin Anandati Pranoto	Indonesia	Kvinna	Julia Schröder	Food insecurity and social networks in aging populations: a global and Indonesian exploration.
Planerad disputation i dec 2027				

Bilaga 2

Ekonomi

	<i>Summa Förbrukat</i>	<i>Summa Rekvirerat</i>
2018 Delrapport 1	409 968	
2019 Delrapport 2	1 045 869	2 673 000
2020 Delrapport 3	2 416 428	2 673 000
2021 Delrapport 4	3 462 257	4 768 000
2022 Delrapport 5	5 133 239	5 768 000
2023 Delrapport 6	7 283 442	7 068 000
2024 Delrapport 7	9 029 859	9 368 000
2025 Delrapport 8	9 683 282	11 130 000
2026 Slutrapport 20260312	9 722 552	
Kvar att förbruka	1 407 448	

Vi denna slutrapports framtagande finns 1 407 448 kr kvar att förbruka på kontot. Pengarna är emellertid intecknade med råge enligt nedan.

<i>Doktorand</i>	<i>Land</i>	<i>Planerad disputation</i>	<i>Fördelade medel</i>
Nu Anh Vu	Vietnam	2027 Maj	400 000 kr
Ester Steven	Tanzania	2027 Sept	300 000 kr
Angela Kisakye	Uganda	2027 Dec	300 000 kr
Huzeifa Aweesha	Sudan	2026 Maj	100 000 kr
Joseph Lule Kyanjo	Uganda	2026 Dec	150 000 kr
Yosephin Anandati Pranot	Indonesien	2027 Dec	200 000 kr
			1 450 000 kr